

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра соціології та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «**Психологія та корекція сімейних стосунків**»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (від 15.08.2023 р.
№8)

Розробник:

Доцент кафедри соціології та психології Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Греса Н.В.

Рецензенти:

1. Провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Мацегора Я. В.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент, Шиліна А.А.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 9 Загальна кількість годин – 270 Кількість тем – 13	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 4 Семестр 7,8 Види контролю: залік, екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – 44; Семінарські заняття – 30; Практичні заняття – 30; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 166; Індивідуальні завдання: Курсова робота – 0 Реферати (тощо) – (7,8 семестр)		Лекції – 20; Семінарські заняття – 6; Практичні заняття – 6; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 238; Індивідуальні завдання: Курсова робота – 0 Реферати – (7,8 семестр)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Психологія та корекція сімейних стосунків» є формування адекватного уявлення студентів щодо психологічних закономірностей шлюбно-сімейних стосунків, для вироблення вмінь застосування знань у професійній діяльності практичного психолога.

Завдання вивчення дисципліни «Психологія та корекція сімейних стосунків» є цілеспрямоване оволодіння студентами теоретичними знаннями з психології сім'ї (уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин, особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки, чинники та концепції дестабілізації шлюбно- сімейних відносин, модель психологічно здорової сім'ї, виховання дитини у сім'ї та інше), а також формування вмінь і навичок практичної роботи психолога в галузі сімейного консультування, психокорекції та психотерапії.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, соціальна психологія, вікова психологія; основи психотерапії; психодіагностика; диференційна психологія; основи психологічного консультування; основи психокорекційної роботи.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати: об'єкт та предмет психології сім'ї; сутність діяльності психолога в сфері сімейного консультування; вітчизняні і зарубіжні концептуальні підходи і принципи вивчення та корегування сімейних відносин; сімейні

процеси і стани, що виникають в ході суспільної діяльності подружжя; основні концепції та методи діагностики сімейних стосунків; основні концепції та методи корекції сімейних стосунків.

вміти: робити психологічний аналіз стану сімейних відносин; аналізувати психологічно значущі ситуації та фактори що виникають у сімейних відносинах; досконало володіти методами психологічного впливу та основами корекції сімейних відносин; діагностувати та розв'язувати конфліктні ситуації в сім'ї; організовувати психологічне сімейне консультування; *користуватися методами психодіагностики сім'ї з метою надання їй відповідної психологічної допомоги*; обирати доцільний метод психокорекції; формувати пропозиції щодо надання психологічних рекомендацій та консультацій населенню, сприяти проведенню психоконсультаційної роботи.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-5	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-9	Здатність працювати в команді.
	ЗК-11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
	СК-2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ..
	СК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
	СК-4	Здатність самостійно збирати та критично

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)		опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-5	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
	СК-7	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
	СК-8	Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
	СК-9	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.
	СК-10	Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.
	СК-11	Здатність дотримуватися норм професійної етики.
	СК-12	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
	СК-13	Здатність до розроблення та реалізації психологічної корекції в залежності від потреб конкретних індивідів та груп.
	СК-14	Здатність розробляти та реалізовувати психотерапевтичні, психореабілітаційні та адаптаційні заходи, спрямовані на відновлення психологічного і психічного здоров'я громадян, які перебувають у кризі.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен.

Психологія сім'ї як наукова галузь. Типологія сімей. Традиційні й альтернативні форми шлюбу. Неповна і змішана сім'я як приклади традиційних сімей. Розвиток шлюбно-сімейних відносин на Україні.

Тема № 2. Структура та основні характеристики сучасної сім'ї.

Сім'я як система. Функції сім'ї. Структура сім'ї. Характеристика структурних елементів сім'ї: чисельний і персональний склад сім'ї, сімейні правила, сімейні ролі, сімейні підсистеми, межі сім'ї, міфи і легенди (Е.Г. Ейдемільер і В. Юстицькіс). Характеристика структурних елементів сім'ї (А.Я. Варга). Поняття життєвий цикл сім'ї. Основні класифікації життєвого циклу сім'ї. Сімейні труднощі та поняття нормативних та ненормативних криз, які пов'язані з життєвим циклом сім'ї.

Тема № 3. Проблема стабільності шлюбу та сім'ї.

Поняття « шлюбу» та критерії вибору шлюбного партнера. Умови стабільності шлюбу. Чинники розірвання шлюбу. Подружня сумісність як основа стабільності сім'ї. Рівні подружньої сумісності. Подружня адаптація до сімейного життя. Психологічне здоров'я сім'ї: сутність і рівні. Психологічна готовність особистості до сімейного життя.

Тема № 4 . Любов як основа подружніх стосунків.

Виникнення і розвиток уявлень про любов: тілесне і духовне. Феномен любові і її типи. Теорії любові. Любов за визначенням Фромма. Типологія любові за Д.А.Лі. Трьохкомпонентна теорія кохання Р.Стернберга. Мотивація вступу у шлюб. Типи мотивації. Типи мотивів. Види мотивів. Структура мотивації укладення шлюбу.

Тема № 5. Характеристика дошлюбного періоду та молодой родини.

Функції дошлюбного періоду. Проблема мотивації, що сприяє вступу до шлюбу. Дошлюбне консультування, шлюбне посередництво. Теорії вибору шлюбного партнера. Консультування пари та індивідуальне консультування потенційного подружжя. Психологічне консультування осіб при труднощах в пошуках шлюбного партнера. Поняття та загальна характеристика молодой родини. Типи молодих сімей та стадії їх розвитку. Основні причини розлучень в молодих сім'ях.

Тема № 6. Сімейні конфлікти та їх характеристика.

Основні причини сімейних конфліктів. Етапи конфліктів. Основні характеристики типових конфліктів. Стратегії поведінки та способи виходу з конфліктної сімейної ситуації. Профілактика сімейних конфліктів. Сімейна сварка. Сімейні стреси та емоційне вигорання. Ревнощі та сімейна зрада. Психологічні детермінанти ревнощів. Нормальні та патологічні ревнощі. Типологія ревнощів (Т.В. Андреева, В. Менделевич). Мотиви позашлюбних зв'язків (А.Н. Волкова). Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок (Лосева). Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.

Тема № 7. Поняття розлучення та повторних шлюбів.

Розлучення. Фактори розлучення. Фази і стадії розлучення. Мотиви і причини розлучення. Фактори ризику розлучення. Види повторних шлюбів. Наслідки розлучень для дітей. Шляхи корекції.

Тема № 8. Сім'я як джерело психічної травматизації особистості.

Порушення основних сфер життєдіяльності сім'ї. Порушення уявлень членів сім'ї про сім'ю та особистість один одного. Порушення міжособистісної комунікації в сім'ї: основні види та причини виникнення. Порушення механізмів інтеграції сім'ї. Порушення структурно-рольового аспекту життєдіяльності сім'ї. Етапи та механізми патологізуючого сімейного наслідування.

Тема № 9. Сім'я та її вплив на формування особистості дитини.

Особливості ролі сім'ї в соціалізації дитини. Етапи первинної соціалізації особистості. Репродуктивні установки і очікування. Готовність до прийняття батьківської і материнської ролі. Мотиви народження дитини. Психологія вагітності, пологів. Роль матері у соціалізації дитини. Роль батька у соціалізації дитини. Батьківська сім'я у цілому. Сиблінгова позиція як фактор розвитку особистості дитини у сім'ї. Класифікації стилів сімейного виховання. Основні патогенні типи виховання. Типи батьківської любові та батьківські директиви. Причини неадекватного відношення батьків до дітей. Поняття психічної депривації. Материнська депривація. Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиною. Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини. Проблеми всиновлення.

Тема № 10. Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми.

Родини з «групи ризику» по проблемі жорстокого поводження з дітьми. Види жорстокого поводження з дітьми в родині. Фізичне, сексуальне, емоційне насильство. Жінки й домашнє насильство. Наслідки домашнього насильства. Психологічна підтримка жертв домашнього насильства.

Тема № 11. Сучасні методи психологічної корекції сім'ї сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія.

Характерні риси психологічного консультування і психотерапії. Принципи психологічного консультування сім'ї. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків. Базисні психотехнічні засоби: організація спілкування, діяльності, практики нових соціальних відносин тощо. Спеціальні психотехнічні дії: техніка безоцінного, емпатійного слухання, техніка психодрами та ін. Можливості психокорекції подружніх стосунків. Психологічна корекція стосунків батьків з дітьми. Поняття про спільну сімейну психотерапію і доцільність її застосування. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів. Особливості подання психологічної допомоги сім'ї, де є діти різного віку. Напрямки сімейної психотерапії (структурна модель, модель, заснована на теорії систем М. Боуена, комунікативна модель роботи з сім'єю, стратегічна психотерапія, поведінкова психотерапія сім'ї, трансакційна модель сімейної психотерапії, психотерапевтична модель, що ґрунтується на досвіді). Стадії та техніки

сімейної психотерапії. Принципи психологічного консультування сім'ї. Дошлюбне сімейне консультування. Консультування з приводу подружніх проблем. Консультування при сексуальних проблемах. Консультування одного з подружжя. Консультування сім'ї з приводу проблем у стосунках з дітьми. Психологічна допомога родинам, які виховують дитину з функціональними обмеженнями. Консультування у ситуації розлучення. Консультування прийомних сімей.

Тема № 12. Психодіагностика та корекція дитячо-батьківських відносин.

Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. Сучасні підходи до діагностики дитяче-батьківських відносин. Нерозвиненість батьківських почуттів: діагностика, причини, корекція. Корекція порушення дитячо-батьківських відносин. Діагностика батьківсько-дитячих стосунків та стилю виховання (Тест батьківського відношення А.Я. Варги й В.В. Століна, Опитувальник «Аналіз сімейного виховання» Е.Г. Ейдемільера та інші). Діагностика батьківсько-дитячих стосунків з позиції дитини (Модифікація опитувальника «Аналіз сімейного виховання» «Батьків оцінюють діти» І.А. Фурманова и А.А. Аладьїна та інші). Методи системної терапії (циркулярне інтерв'ю, сімейна скульптура, рефлексуюча команда і т.п.). Груповий психологічний тренінг як форма психологічної допомоги батькам і сім'ям з дітьми. Переваги групової роботи по корекції батьківсько-дитячих стосунків. Особливості груп тренінгу батьківської ефективності (Т. Гордон).

Тема № 13. Психодіагностика та корекція подружніх відносин.

Основні порушення подружніх взаємовідносин. Психологічне консультування у питаннях узяття відповідальності за сім'ю. Проблема домінування. Техніки переведення уваги клієнтів на питання про почуття. Психологічне консультування з питань узгодження взаємних очікувань, пристосування один до одного, до мінливих обставин. Психологічне консультування сім'ї, яка знаходиться у важкій життєвій ситуації. Психологічна допомога в ситуації зради. Психологічна корекція ситуації після розлучення. Методи діагностики структури сім'ї та сімейної історії (генограма). Діагностика подружніх стосунків. Психодіагностика сімей, що очікують на народження дитини. Психодіагностичний інструментарій подружніх відносин.

3. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема №1: Сім'я як соціально-психологічний феномен.	7	2	-	-	-	5	залік
Тема № 2: Структура та основні характеристики сучасної сім'ї.	22	6	4	2	-	10	
Тема № 3: Проблема стабільності шлюбу та сім'ї.	18	4	2	2	-	10	
Тема № 4. : Любов як основа подружніх стосунків.	9	2	-	2		5	
Тема № 5.: Характеристика дошлюбного періоду та молоді родини.	14	2	2	-		10	
Тема № 6. : Сімейні конфлікти та їх характеристика.	18	2	4	2		10	
Тема № 7.: Поняття розлучення та повторних шлюбів.	17	2	2	2		11	
Всього за семестр № 7:	105	20	14	10		61	
Семестр № 8							
Тема № 8.: Сім'я як джерело психічної травматизації особистості.	18	4	2	2		10	екзамен
Тема № 9.: Сім'я та її вплив на формування особистості дитини.	28	4	-	4		20	
Тема №10.: Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми.	16	2	2	2		10	

Тема № 11.: Сучасні методи психологічної корекції сім'ї сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія.	54	6	4	4		40
Тема № 12.: Психодіагностика та корекція дитячо-батьківських відносин.	27	4	4	4		15
Тема № 13.: Психодіагностика та корекція подружніх відносин.	22	4	4	4		10
Всього за семестр № 8:	165	24	16	20		105

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема №1: Сім'я як соціально-психологічний феномен.	12	2		-	-	10	залік
Тема №2: Структура та Основні характеристики сучасної сім'ї.	22	2		-	-	20	
Тема№3: Проблема стабільності шлюбу та сім'ї.	12	2		-	-	10	
Тема № 4. : Любов як основа подружніх стосунків.	14					14	
Тема№5.:Характеристика дошлюбного періоду та молоді родини.	24	2		2		20	
Тема № 6. : Сімейні конфлікти та їх характеристика.	24	2		2		20	

Тема № 7.: Поняття розлучення та повторних шлюбів.	12		2			10	екзамен
Всього за семестр № 7:	120	10	2	4		104	
Семестр № 8							
Тема № 8.: Сім'я як джерело психічної травматизації особистості.	12	2				10	
Тема № 9.: Сім'я та її вплив на формування особистості дитини.	32	2				30	
Тема №10.: Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми.	16		2			14	
Тема № 11.: Сучасні методи психологічної корекції сім'ї сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія.	32	2				30	
Тема № 12.: Психодіагностика Та корекція дитячо- батьківських відносин.	24	2		2		20	
Тема № 13.: Психодіагностика Та корекція подружніх відносин.	34	2		2		30	
Всього за семестр № 8:	150	10	2	4		134	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни			Література:
Тема № 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен			
	1. Дайте загальну характеристику історії розвитку шлюбних стосунків від давності до сучасності. 2. Проаналізувати національні особливості сімейних стосунків. 3. Вивчити особливості розвитку української сім'ї.		Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11 Допоміжна: 2, 13, 14, 27, 28 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9
Тема № 2. Структура та основні характеристики сучасної сім'ї.			
	1. Які завдання і проблеми постають перед сім'єю у		Основна література:

	<p>Різних фазах життєвого циклу сім'ї? Подайте проблеми і відповідні завдання кожної фази (стадії) у вигляді таблиці.</p> <p>2. Роль і значення сімейних функцій та їх психологічний аналіз.</p> <p>3. Психологічна допомога при ненормативних сімейних кризах.</p>	<p>1, 4, 5, 6, 9, 10, 11</p> <p>Допоміжна: 2, 13,14, 27, 28</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>
	Тема № 3. Проблема стабільності шлюбу та сім'ї.	
	<p>1.Особливості кризових ситуацій у сім'ї.</p> <p>2.Проаналізувати особливості порушення спілкування між подружжям: причини, характеристика, шляхи конструктивного вирішення проблеми».</p>	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11</p> <p>Допоміжна: 2, 3 13,14, 15, 27, 28</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>
	Тема №4. Любов як основа подружніх стосунків.	
	<p>1. Назвіть основні причини труднощів у побудові близьких (інтимних) стосунків. Обґрунтуйте свою відповідь, використовуючи одну із концепцій інтимних стосунків (наприклад, теорія У.Мастерса. В.Джонсон та Р.Колодні).</p> <p>2. Психологія емоційних стосунків як основа сімейного життя.</p>	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11</p> <p>Допоміжна: 2, 13,14, 17, 19, 27, 28</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>
	Тема № 5. Характеристика дошлюбного періоду та молоді родини.	
	<p>1. Проведення інтерв'ю «Взаємовідносини з майбутнім подружжям».</p> <p>2. Психологічні умови оптимізації взаємостосунків у передшлюбний період.</p> <p>3. Формування у молоді уявлень про сім'ю як необхідний етап підготовки до шлюбу.</p>	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11</p> <p>Допоміжна: 2, 13,14, 18, 23, 27, 28</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>
	Тема № 6. Сімейні конфлікти та їх характеристика.	
	<p>1. Конструктивна і деструктивна функції конфлікту в житті подружжя. Мета роботи психолога по відношенню до подружнього конфлікту. Причини посилення деструктивної функції в подружніх конфліктах і робота з цими причинами.</p> <p>2. Розглянути та провести техніки, що дозволяють формувати у подружжя навички конструктивної поведінки в конфліктній ситуації:</p> <ul style="list-style-type: none"> Методика "Конструктивна сварка" ("Конструктивна суперечка") чеського психолога Станіслава Кратохвіла. 	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11</p> <p>Допоміжна: 2, 13,14, 19, 22, 27, 28</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Методика "Подружній договір". Використання графіків освоєння навичок вирішення проблем, щоденникових форм записів в процесі застосування цієї методики. • Техніки "Подружня конференція" та "Сімейна рада". • Методика психологічної діагностики та корекції конфліктного спілкування в сім'ї В.А. Смесова. <p>2. Використання психодіагностичної методики "Реакції подружжя на конфлікт", розробленої українським психологом А.С. Качаряном, для діагностики глибинних причин подружніх конфліктів. Робота з цими причинами у випадку їх виявлення.</p>	
	Тема № 7. Поняття розлучення та повторних шлюбів.	
	<p>1. Що, на вашу думку, впливає на ріст кількості розлучень? Обґрунтуйте свою відповідь. Чи можна уникнути розлучення?</p> <p>2. Розгляньте проблему примирення подружжя на першому етапі розлучення: існуючий стан та перспективи. Які шляхи вирішення даної проблеми ви бачите?</p> <p>3. З якими проблемами зустрічається подружжя після розлучення? В чому особливості становища покинутого партнера?</p> <p>4. Які проблеми постають перед дітьми розлучених батьків? Як їх можна уникнути? Прочитайте працю Констанції Аронс «Розлучення: крах чи нове життя?» і розробіть poradnik на її основі.</p>	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11 Допоміжна: 2, 13, 14, 19, 22, 27, 28 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>
	Тема №8. Сім'я як джерело психічної травматизації особистості.	
	<p>1. Визначити особливості міжособистісних комунікацій у сім'ї та порушення комунікативного процесу.</p> <p>2. Дослідити причини порушення міжособистісної комунікації у сім'ї.</p> <p>3. Проаналізувати «Сімейні постулати».</p>	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11 Допоміжна: 2, 13, 14, 19, 22, 27, 28 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>
	Тема № 9. Сім'я та її вплив на формування особистості дитини	
	<p>1. Визначити основні психолого-педагогічні моделі батьківсько-дитячих взаємин.</p> <p>2. Вивчити психологічні механізми впливу батьків на особистість дитини.</p> <p>3. Сім'я як розвиваюче середовище для дитини з обмеженими можливостями.</p> <p>4. Обґрунтуйте психологічні причини неадекватної або проблемної поведінки дітей у сім'ї, використовуючи теорію А.Адлера та Р.Дрейкурса.</p>	<p>Основна література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 11 Допоміжна: 2, 13, 14, 21, 24, 27, 28, 29 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>

		5. Оберіть одну із конкретних проблем дітей (поданих нижче) та розробіть план-схему роботи психолога із зазначеною проблемою. <i>Список проблем:</i> бійки дітей в сім'ї повільність і незграбність, спалахи гніву, брехня і злочинство, нешаноблива і зухвала мова, ниюча дитина.	
		Тема № 10. Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми.	
		1. Проаналізувати наслідки сімейного насильства. 2. Розглянути різновиди психологічної допомоги дітям жертва насильства. 3. Проаналізувати стратегії та тактики надання психологічної допомоги дітям жертвам насильства у сім'ї. 4. Проаналізувати та зробити міні-конспект :Моделі реабілітаційних процесів у сім'ї.	Основна література: 1, 4, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11 Допоміжна: 2, 13, 14, 21, 24, 27, 28, 29
		Тема № 11. Сучасні методи психологічної корекції сім'ї сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія.	
		1. Визначити теоретичні моделі сімейного консультування. 2. Проаналізувати особливості консультування сім'ї з приводу складностей у взаєминах з дітьми. 3. Проаналізувати особливості консультування у ситуації розлучення. 4. Визначити методики корекції дитячо-батьківських і сімейних взаємовідносин. 5. Охарактеризуйте діагностику сім'ї з точки зору системного підходу. Яким є практичне застосування системної моделі Оудсхоорна? 6. Окресліть основні компоненти інтегративної моделі А.В. Чернігова.	Основна література: 1, 4, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11 Допоміжна: 1, 3, 6, 11, 12, 15, 18, 20 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9
		Тема № 12. Психодіагностика та корекція дитячо-батьківських відносин.	
		Дослідження дитяче-батьківських відносин з використанням методики АСВ. Дослідження дитяче-батьківських відносин з використанням методики РОД.	Основна література: 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 11 Допоміжна: 6, 8, 10, 18, 27, 28

	<p>Дослідження дитяче-батьківських відносин з використанням опитувальника батьківських відносин.</p> <p>4. Дослідження дитяче-батьківських відносин з використанням методики ПОРП.</p> <p>5. Проведіть дослідження дитячих проблем в сім'ї з використанням одного із засобів психодіагностики дитячих проблем. Наприклад, дослідіть особливості процесу виховання в сім'ї за методикою АСВ. Якщо виявите відхилення у вихованні дітей, зазначте їх тип і можливі причини порушення процесу виховання. Відповідь обґрунтуйте.</p>	Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9
	Тема № 13. Психодіагностика та корекція подружніх відносин.	
	<p>Дослідження подружніх відносин за методикою „Розуміння, емоційне притягнення, авторитетність”.</p> <p>Дослідження задоволеності шлюбом по методике Столина.</p> <p>Стандартизовані методики для вимірювання симпатії і любові, аналізу розподілу ролей у сім'ї, аналізу різних параметрів спілкування в родині, дослідження конфліктного спілкування в сім'ї, дослідження подружніх установок, дослідження рівня самоактуалізації особистості члена сім'ї (Альошина Ю.Е., Гозман Л.Я., Дубовська Е.М. Соціально- психологічні методи дослідження подружніх відносин. - М., 1987).</p>	<p>Основна література: 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 11</p> <p>Допоміжна: 1, 3, 6, 11, 12, 15, 18, 20.</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1-9</p>

4. Індивідуальні завдання

5.1.1. Темы рефератів

1. Історія розвитку сім'ї в соціогенезі.
2. Історичні типи сім'ї.
3. Провідні тенденції в розвитку сучасної сім'ї.
4. Чоловічі та жіночі стереотипи що до сім'ї та браку.
5. Психологічне здоров'я сім'ї: сутність і рівні. Умови управління психологічним здоров'ям сім'ї.
6. Теоретичні підходи к аналізу кохання як психологічному феномену (З.Фрейд, Є.Фромм, К.Хорні, Є.Єріксон, Р.Мей, В.В.Столін, І.С.Кон)
7. Типи кохання, їх генезис та розвиток. Статуси інтимності (Марсія, Орловські).
8. Перекручення та порушення кохання. Невротичне кохання (Є.Фромм, К.Хорні)
9. Проблема розділення власті.
10. Сімейні міфи.
11. Особливості материнського та батьківського кохання.
12. Психологічні проблеми виховання дітей в неповної сім'ї.

13. Типи прихильності та умови її формування.
14. Стратегічна сімейна психотерапія.
15. Сімейна психотерапія конструктив.
16. Шляхи розвитку внутрішнього образу сім'ї.
17. Наївні сімейні постулати.
18. Репрезентативні системи і їх роль у формуванні взаємин у сім'ї.
19. Сучасні концепції порушення комунікації у сім'ї.
20. Ролі, що патологізують - механізми виникнення й корекції.
21. Роль порушень структурно-рольового аспекту життєдіяльності сім'ї у виникненні психічних порушень у дітей і підлітків.
22. Роль порушень механізмів інтеграції сім'ї у виникненні психічних порушень у дітей і підлітків.
23. Роль порушень системи взаємного впливу членів сім'ї в виникненні психічних порушень у дітей і підлітків.
24. Психологічна корекція нерозвиненості батьківських почуттів.
25. Психологічна корекція негативізму до батьків.
26. Психологічна корекція порушень правил і норм поведінки дітей.
27. Психологічне консультування осіб при труднощах в пошуках шлюбного партнера.
28. Проблема ревнощів та подружніх зрад.
29. Фактори, які є потенційною причиною розлучення.
30. Школа Пало Альто.
31. Психологічне консультування сім'ї з питань відносин з прабатьківською сім'єю.
32. Психологічна корекція постразводного ситуації.
33. Психологічне консультування при повторному шлюбі.
34. Психологія формування батьківства.
35. Технології психологічного супроводу батьківства.

5.1.2. Теми курсових робіт

(не передбачено навчальним планом)

5.1.3. Теми наукових робіт

(не передбачено навчальним планом)

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій, семінарських занять, а також самостійної та індивідуальної роботи (лекції, інтерактивний метод, частково-пошуковий метод, метод наукового порівняння, інтерактивний метод роботи в малих групах, дослідницький метод, метод наукового моделювання, метод проблемного викладання).

Семінарські заняття з виконанням практичних завдань, захист рефератів, індивідуальні презентації, вирішення ситуативних завдань та участь у колективних дискусіях, тестування та інше.

Практичні заняття з виконанням практичних та творчих завдань, робота с психодіагностичним інструментарієм, практичні кейси.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення наукової літератури; аналіз та конспектування; робота з учбовою літературою, словниками, періодичними виданнями з психології.

Індивідуальна робота передбачає конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій; підготовка до семінарських занять; підготовка тематичних повідомлень та рефератів; вирішення творчих завдань та інше.

6. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Залік

1. Психологічна сутність сім'ї як малої соціальної групи.
2. Функції сім'ї, їх характеристика.
3. Типологія сім'ї.
4. Психологічна структура сім'ї.
5. Етапи життєдіяльності сім'ї; їх стисла характеристика.
6. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї.
7. Психологічний аналіз проблем, властивих кожному етапу життєдіяльності сім'ї.
8. Сімейні труднощі та кризи, їх наслідки.
9. Нормально функціонуюча сім'я і дисфункціонуюча сім'я.
10. Сім'я як система. Сімейні підсистеми.
11. Сімейні правила та стереотипи взаємодії.
12. Шлюб і сім'я. Психологічні умови стабільного шлюбу.
13. Мотивація шлюбно-сімейних стосунків та її особливості.
14. Подружжя сумісність як чинник сімейної стабільності.
15. Особливості подружньої адаптації до сімейного життя.
16. Вторинна негативна адаптація до сімейного життя та умови її подолання.
17. Поняття про внутрішню картину сім'ї.
18. Сутність та структура сімейних уявлень.
19. Особливості міжособистісних комунікацій в сім'ї. Поняття комунікаційної проблеми, її розвиток.
20. Причини порушення міжособистісних комунікацій в сім'ї.
21. Сімейні суперечності як механізми інтеграції сім'ї.
22. Основні типи розв'язування сімейних проблем.
23. «Спільність долі» як механізми інтеграції сім'ї.
24. Відношення симпатії як механізми інтеграції сім'ї.
25. Порушення структурно-ролевих аспектів життєдіяльності сім'ї. Ролі, що патологізують, механізми виникнення.
26. Поняття життєвий цикл сім'ї.
27. Сімейні труднощі та поняття нормативних та ненормативних криз, які пов'язані з життєвим циклом сім'ї.
28. Феномен любові і її типи.
29. Теорії любові. Любов за визначенням Фромма.
30. Трьохкомпонентна теорія кохання Р.Стернберга.
31. Мотивація вступу у шлюб.
32. Функції дошлюбного періоду.
33. Дошлюбне консультування, шлюбне посередництво.

34. Теорії вибору шлюбного партнера.
35. Поняття та загальна характеристика молодшої родини.
36. Типи молодих сімей та стадії їх розвитку.
37. Основні причини розлучень в молодих сім'ях.
38. Основні причини сімейних конфліктів. Етапи конфліктів.
39. Основні характеристики типових конфліктів. Стратегії поведінки та способи виходу з конфліктної сімейної ситуації.
40. Профілактика сімейних конфліктів.
41. Сімейна сварка.
42. Ревнощі та сімейна зрада.
43. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.
44. Фактори розлучення. Фази і стадії розлучення.
45. Мотиви і причини розлучення. Фактори ризику розлучення.
46. Види повторних шлюбів.
47. Наслідки розлучень для дітей. Шляхи корекції.

Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль Екзамен

1. Психологічна сутність сім'ї як малої соціальної групи.
2. Функції сім'ї, їх характеристика.
3. Типологія сім'ї.
4. Психологічна структура сім'ї.
5. Етапи життєдіяльності сім'ї; їх стисла характеристика.
6. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї.
7. Психологічний аналіз проблем, властивих кожному етапу життєдіяльності сім'ї.
8. Сімейні труднощі та кризи, їх наслідки.
9. Нормально функціонуюча сім'я і дисфункціонуюча сім'я.
10. Сім'я як система. Сімейні підсистеми.
11. Сімейні правила та стереотипи взаємодії.
12. Шлюб і сім'я. Психологічні умови стабільного шлюбу.
13. Мотивація шлюбно-сімейних стосунків та її особливості.
14. Подружня сумісність як чинник сімейної стабільності.
15. Особливості подружньої адаптації до сімейного життя.
16. Вторинна негативна адаптація до сімейного життя та умови її подолання.
17. Поняття про внутрішню картину сім'ї.
18. Сутність та структура сімейних уявлень.
19. Особливості міжособистісних комунікацій в сім'ї. Поняття комунікаційної проблеми, її розвиток.
20. Причини порушення міжособистісних комунікацій в сім'ї.
21. Сімейні суперечності як механізми інтеграції сім'ї.
22. Основні типи розв'язування сімейних проблем.
23. «Спільність долі» як механізми інтеграції сім'ї.
24. Відношення симпатії як механізми інтеграції сім'ї.
25. Порушення структурно-ролевих аспектів життєдіяльності сім'ї. Ролі, що патологізують, механізми виникнення.
26. Поняття життєвий цикл сім'ї.
27. Сімейні труднощі та поняття нормативних та ненормативних криз, які

- пов'язані з життєвим циклом сім'ї.
28. Феномен любові і її типи.
  29. Теорії любові. Любов за визначенням Фромма.
  30. Трьохкомпонентна теорія кохання Р.Стернберга.
  31. Мотивація вступу у шлюб.
  32. Функції дошлюбного періоду.
  33. Дошлюбне консультування, шлюбне посередництво.
  34. Теорії вибору шлюбного партнера.
  35. Поняття та загальна характеристика молодої родини.
  36. Типи молодих сімей та стадії їх розвитку.
  37. Основні причини розлучень в молодих сім'ях.
  38. Основні причини сімейних конфліктів. Етапи конфліктів.
  39. Основні характеристики типових конфліктів. Стратегії поведінки та способи виходу з конфліктної сімейної ситуації.
  40. Профілактика сімейних конфліктів.
  41. Сімейна сварка.
  42. Ревнощі та сімейна зрада.
  43. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.
  44. Фактори розлучення. Фази і стадії розлучення.
  45. Мотиви і причини розлучення. Фактори ризику розлучення.
  46. Види повторних шлюбів.
  47. Наслідки розлучень для дітей. Шляхи корекції.
  48. Вплив сім'ї на формування особистості дитини.
  49. Механізми сімейної соціалізації. Підкріплення і його роль у становленні особистості дитини.
  50. Умови ефективного заохочення дітей батьками. Проблема оптимального стилю сімейного виховання.
  51. Стилi сімейного виховання та їх характеристика.
  52. Тип контролю і дисципліни в сім'ї та його роль у вихованні дитини.
  53. Типові помилки сімейної о виховання. Причини неадекватного ставлення батьків до дитини.
  54. Характеристика неадекватного батьківського ставлення. Причини.
  55. Роль порушень структурно-рольового аспекту життєдіяльності сім'ї у виникненні психічних порушень у дітей і підлітків.
  56. Роль порушень механізмів інтеграції сім'ї у виникненні психічних порушень у дітей і підлітків.
  57. Роль порушень системи взаємного впливу членів сім'ї в виникненні психічних порушень у дітей і підлітків.
  58. Особливості психодіагностики сім'ї на основі індивідуального підходу.
  59. Цілі та завдання психологічної допомоги сім'ї.
  60. Відмітні риси психологічного консультування і психотерапії.
  61. Задачі та особливості сімейної діагностики.
  62. Методи психологічного вивчення сім'ї.
  63. Сім'я з дитиною як об'єкт психологічної корекції.
  64. Сімейна психотерапія, сімейне консультування та корекція.
  65. Основні напрямки сімейної психокорекційної роботи.
  66. Еклектичний підхід до діагностики сім'ї.
  67. Проблемний підхід до діагностики сім'ї.

68. Діагностичні проблеми отримання інформації про сім'ю та методи їх подолання.
69. Поняття про сімейне консультування та сімейну психотерапію.
70. Техніка сімейного консультування.
71. Моделі психотерапії сім'ї.
72. Етапи та техніки сімейної системної психотерапії за Е.Г. Ейдемільлером.
73. Методи роботи з родиною психологів школи Пало Алто.
74. Поведінковий підхід в сімейній психотерапії.
75. Родинна сімейна психотерапія.
76. Методики сімейної терапії.
77. Методи психологічної корекції подружніх відносин.
78. Поведінковий обмін та договори як методи психологічної корекції подружніх відносин.
79. Комунікативний тренінг як метод психологічної корекції подружніх відносин. Тренінг рішення проблеми як метод психологічної корекції подружніх відносин.
80. Тренінг взаємного прийняття як метод психологічної корекції подружніх відносин.
81. Конструктивна суперечка як метод психологічної корекції подружніх відносин.
82. Методи корекції сімейних уявлень.
83. Сучасні підходи до діагностики дитяче-батьківських відносин. Методика PARY.
84. Сучасні підходи до діагностики дитяче-батьківських відносин. Методика „Опитувальник батьківських відносин”.
85. Сучасні підходи до діагностики дитяче-батьківських відносин. Методика „Аналіз сімейних відносин”.
86. Сучасні підходи до діагностики дитяче-батьківських відносин. Методика „Кінестетичний малюнок родини”.
87. Консультування потенційної пари, індивідуальне консультування потенційного подружжя.
88. Психологічне консультування осіб при труднощах у пошуках шлюбного партнера.
89. Психологічна діагностика подружніх відносин.
90. Психологічна корекція ситуації після розлучення.
91. Психологічна консультація при повторному шлюбі.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль. Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль – 50 балів;
- підсумковий контроль – 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача, а також проміжного тестування та практичних завдань.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів,

отриманих здобувачем протягом семестру (поточний контроль) та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку та екзамену).

Дисципліна вивчається протягом двох семестрів з семестровим контролем у формі заліку та екзамену, тому результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Посилання на Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ **результатів** навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf)

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських та практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи;
- оцінка роботи в малих групах.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни, рівень самостійної підготовки до занять.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (практичні) самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів, виконання прагматичних завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

*Підсумкові бали
навчальної
дисципліни*

*Загальна кількість балів
(перед підсумковим
контролем)*

*Кількість балів за
підсумковим контролем*

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамену) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ ЗА 7- СЕМЕСТР			
Вид роботи	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	10	1	10
Робота на семінарському занятті	7	3	21
Робота на практичному занятті	5	3	15

Проміжне тестування	4	1	4
Екзаменаційне тестування			50
Всього			100
УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ ЗА 8- СЕМЕСТР			
Вид роботи	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	12	1	12
Робота на семінарському занятті	8	2	16
Робота на практичному занятті	10	2	20
Проміжне тестування	2	1	2
Екзаменаційне тестування			50
Всього			100
ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ			
Вид роботи	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання	
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції, проявляють ініціативність	
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи	
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається або відсутній на занятті. Кожне пропущене заняття повинне бути відпрацьоване.	
Робота на семінарському занятті (7 семестр)	3	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання	
	2	Здобувач бере участь в опрацюванні	

		семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною
	0,5	Здобувач присутній на семінарському занятті, уважно слухає інших і іноді доповнює відповіді на питання заняття
	0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається. Кожне пропущене заняття повинно бути відпрацьовано
Робота на семінарському занятті (8 семестр)	2	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання
	1	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною
	0,5	Здобувач присутній на семінарському занятті, уважно слухає інших і іноді доповнює відповіді на питання заняття
	0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається
Робота на практичному занятті (7 семестр)	3	Здобувач правильно та у повному обсязі виконав всі практичні завдання, оформив їх згідно з вимогами, може відповісти на питання щодо змісту та техніки виконання практичного завдання.
	1,5	Здобувач виконав на середньому рівні або не всі практичні завдання, оформив їх згідно з вимогами, може відповісти з незначними помилками на питання щодо змісту та техніки виконання практичного завдання.
	0	Здобувач не виконав або неправильно виконав практичні завдання за темою.
Робота на	2	Здобувач правильно та у повному обсязі виконав всі практичні

практичному занятті (8 семестр)		завдання, оформив їх згідно з вимогами, може відповісти на питання щодо змісту та техніки виконання практичного завдання.
	1	Здобувач виконав на середньому рівні або не всі практичні завдання, оформив їх згідно з вимогами, може відповісти з незначними помилками на питання щодо змісту та техніки виконання практичного завдання.
	0	Здобувач не виконав або неправильно виконав практичні завдання за темою.
Проміжне тестування	1	<i>Проміжне тестування включає в себе питання, раніше обговоренні на семінарських заняттях і складається з 10 тестових питань з варіантами відповідей.</i> Отримує здобувач який правильно відповів на 10-9 питань тесту.
	0,5	Отримує здобувач який правильно відповів на 8-7 питань тесту.
	0,25	Отримує здобувач який правильно відповів на 6-5 питань тесту.
	0	Отримує здобувач у якого менше 5 правильних відповідей тесту.
Підсумковий контроль	1-50	Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у вигляді усних відповідей на білети, що включають три питання. Також підсумковий контроль може бути у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.
	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння

		аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до фактів.
	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності.
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні

65-69			навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
60-64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10.Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Васильченко О.М. Діагностика та корекція репродуктивної поведінки особистості: навчально-методичне видання. К.: 2012. 96 с. Режим доступу: <http://divovo.in.ua/vasilechenko-olega-mikolayivna-diagnostika-ta-korekciya-reprod.html>
2. Горецька О.В., Сердюк Н. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 216 с.
3. Максимова Н.Ю. Соціальна робота з сім'єю. Київ : ВПЦ "Київ. ун-т", 2015. 350с.
4. Опорний конспект лекцій з курсу «Психологія сім'ї» для студентів напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія». укладач М.О.Марценюк. Мукачево: Вид-во МДУ, 2016р. 94с.
5. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с. Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Pomytkina_Liubov/Psykholohiia_simji.pdf
6. Психологія сім'ї: навч. посібник / [Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А., Мисник С.О., Савченко Ю.Ю. та ін.]; за заг. ред.В.М. Поліщука. – [2-е вид.]. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 282 с.
7. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. з іл.

8. Радчук Г.К., Тіунова О.В. Сімейне виховання. Освітній тренінг для батьків: навчально-методичний посібник. Тернопіль Навч. книга. Богдан, 2010. 120с. Режим доступа: <https://bohdan-books.com/upload/iblock/7c0/7c04b9302071ac775c93aaf17c1e4acb.pdf>
9. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч.посіб. К. 2015. 136 с. Режим доступа:http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
10. Ушакова І.М. Психологія сім'ї. Конспект лекцій. НУЦЗУ. 2017
11. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї [Текст] : навч. посіб. /Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.

Допоміжна:

1. Психологія сімейних взаємин: нав.посіб./[М.С. Корольчук, ПП. Криворучко, В.І. Осьодло та ін.]; заг.ред.М.С. Корольчука. – К.:Ніка-Центр, 2010.296 с.
2. Седих К.В. Психологія сім'ї : навч. посіб.. К.:ВЦ«Академія»,2015. 192 с.
3. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К.: МАУП, 2001.96 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
2. Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>
3. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
4. Пошукова система WorldWideScience.org <https://worldwidescience.org/>
5. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
6. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
7. Пошукова система Springer Open <https://www.springeropen.com/>
8. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
9. Moodle Національний університет «Острозька академія» <https://moodle.oa.edu.ua/login/index.php>